

ΤΡΕΙΣ ΗΜΕΡΑΙ ΕΝ ΤΗΝΩΙ

Συνίσις· 182 πλ. 261

Γ'.

Ἡ πρώτη τῆς ἑορτῆς καὶ οἱ τελευταῖοι προσκυνηταί.—Ἀπὸ τοῦ ἐξώστου.—Ἡ λιτανεία.—Οἱ ἀναχωροῦντες.—Οἱ ἀπομένοντες πανηγυρίζουσι.—Σημὴν ἐν καρνεῖφι.

Τῇ πρώτῃ τῆς 25 Μαρτίου ἀνελπίστως νέφη πυκνὰ ἐκάλυπτον τὸν οὐρανὸν, ἐνῷ σφοδρὸς ἀνεμος ἐκύλιεν ἀνὰ τὸ πέλγος ἐπαφρίζοντα κύματα, ὡς ἀτελευτήτους ἀγέλας λευκῶν προβάτων. Ἡ ἀτμόσφαιρα ἦτο ψυχροτάτη, σχεδὸν χιονώδης, καὶ ψεκάδες λεπτοτάτης βροχῆς ἐποικίλλον κατὰ διαλείμματα τὰ λιθόστρωτα τῶν ὁδῶν.

Ἐν τούτοις ὅλος ὁ κόσμος ἐκινεῖτο ἀνὰ τὰς ὁδοὺς, πυκναὶ δὲ γραμμαὶ θεατῶν συνωθοῦντο παρὰ τὸν Μῶλον, ἵνα ἴδωσι τοὺς τελευταῖον ἐρχομένους ἐκ Σύρου προσκυνητὰς διὰ τοῦ ἤδη καταπλέοντος ἀτμοπλοίου, ὅπερ ἐφαίνετο πληρὲς μέχρι τῶν ἰστῶν. Ἡ ἀποβίθασις τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν ἦτο ἀληθῶς συγκινητικὴ· ἀφοῦ ἐταλαιπωρήθησαν ἐπὶ μίαν ὥραν ἐντὸς τοῦ ἀτμοπλοίου, ταλαντεύοντα ἤδη ἐν ταῖς λέμβοις, καὶ τέλος ἐπὶ στερεᾷ γῆς πατοῦντες ὠχροί, κεκαλυμμένοι διὰ πολυπτύχων σαλλίων καὶ συνεσφιγμένους ἔχοντες τοὺς πέλους μέχρι τῶν ὠτων, διὰ τὸν φόβον τοῦ ἀνέμου, βαδίζουσιν ἀκόμῃ κλονούμενοι, ὡς νὰ σαλεύηται ἡ γῆ ὑπὸ τοὺς πόδας των. Τινὲς προσβλέπουσι δι' ὀφθαλμῶν μόνον οὐχὶ δεδακρυσμένων τὰς λαμπαδάς αὐτῶν συγκοπέσας κατὰ τὴν ἀποβίθασιν, ἄλλοι προσψάουσι τὰ μέλη των βραχέντα ὑπὸ κύματος, δύο δὲ ἡ τρεῖς παρελαύνουσιν ἀσκεπεῖς, θύσαντες τοὺς ἑαυτῶν πέλους εἰς τὴν ὀργὴν τῶν ἐναλίων θεῶν.

Μετ' ἀπορίας διακρίνω γυναῖκά τινα μεταξὺ τῶν ἀποβιθαζομένων, φέρουσαν ἐρυθρὸν σάλλον, καπελλῖνον ἀγνώστου χρώματος, καὶ ψιμύθιον ἄφθονον ἐπὶ τῆς ὀπωσούν σεβασμίας μορφῆς αὐτῆς. Ἡ γυνὴ αὕτη κρατεῖ διὰ μὲν τῆς δεξιᾶς ὀμβρελλῖνον κίτρινον, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς . . . ζεύγος ὑποδημάτων ἐκ βιδέλου· βαδίζει δ' ἀνυπόδητος ἐπιδεικνύουσα ἐν τῇ προβολῇ τῶν βημάτων τοὺς ταρσοὺς τῶν κυανοστεφῶν περιποδίων της. Ἐν ἀρχῇ ὑπέθεσα ὅτι εἶνε μονομανία νέου εἰδους ἢ τῆς γυναικὸς αὐτῆς, κατόπιν ὅμως ἔμαθον ὅτι :

—Τὸ ἔχουν τάμμα πολλαῖς νὰ πᾶν νὰ προσκυνήσουν ζυπόλυταις 'ς τὴ χάρι της. . .

* *

Μετὰ τὸ πέρας τῆς λειτουργίας ἡ εἰκὼν φέρεται περὶ τὴν πόλιν διὰ τῆς παρακτίου πλατείας καὶ τῆς ἀγορᾶς. Καὶ ἡ μὲν λιτανεία θὰ ἐξέλθῃ τοῦ ναοῦ περὶ τὴν 10ην ὥραν, ἀλλ' ἤδη

πολὺ πρότερον πληροῦνται μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν στεγῶν αἱ οἰκίαι, αἱ κείμεναι ἐπὶ τῶν ὁδῶν, δι' ὧν μέλλει νὰ διέλθῃ ἡ ἱερὰ πομπή. Ἐπὶ ὑψηλοῦ δ' ἐξώστου καθήμενος παρ' αὐτῷ τῷ κέντρῳ τῆς ἀγορᾶς ἀπολαύω τῆς θέας ἀληθῶς ἐξαισίου πανοράματος.

Καὶ πρῶτον ἀκριβῶς ἀπέναντί μου ἡγκυροβολημένα δέκα ἀτμόπλοια ἑλληνικὰ, ἀγγλικὰ, αὐστριακὰ καὶ αἰγυπτιακὰ, μετέχοντα τῆς πανηγύρεως, ἀναπεταννύουσιν ἐπὶ τῶν ἰστῶν αὐτῶν ποικιλοχρῶους σημαίας, τὰς ὁποίας σφοδρῶς ταράσσει, συνθλίβει καὶ περιστρέφει ἡ πνοὴ τοῦ ἀνέμου. Ἐνῷ πλησιέστατα αἱ προσόψεις τῶν πέριξ οἰκιῶν, πλήρεις θεατῶν ἐγχωρίων καὶ ξένων ποικίλως ἐνδεδυμένων, φαίνονται καὶ αὐταὶ ὡς σημαιοστόλιστοι.

Ἀλλὰ τὸ θέμα τῆς ὁδοῦ ὑπερέχει πάντων κατὰ τὴν γραφικότητα. Ἐν τῷ ἀεικινήτῳ ἐκείνῳ κυκεῶνι τῶν χρωμάτων καὶ τῶν σχημάτων ἀντιπροσωπεύεται πᾶσα ἄκρα καὶ πᾶσα γωνία τῆς ἐλευθέρως καὶ δούλης Ἑλλάδος· διὰ τῶν ἰδίων αὐτῆς τοπικῶν ἐνδυμάτων καὶ τῶν ἰδίων φυσιολογιῶν. Ὁ φουστανελλοφόρος χωρικός τῆς Ρούμελης μὲ τὴν δασύτριχον κάπαν του προστριβεται ἐπὶ τοῦ βελουδίνου γλεγκίου τοῦ κομποῦ Σμυρναίου, ἐνῷ τοῦ ἐκ Τζεσμέ βρακοφόρου ἡ κεφαλὴ ἐντὸς λευκοῦ πανίου τετυλιγμένη, ὡς γραίας Σπετσιώτισσας, παρεμπίπτει μεταξὺ τοῦ ἀργυροστεφοῦς μετώπου Ἑλευσινίας λυγερῆς καὶ τῶν μαύρων ὀφθαλμῶν Ἀλεξανδρινῆς Σφιγγός. Καὶ ἐπιπροσθεὶ πλατύγυρος τεφρόχρους πῖλος Συριανοῦ βιομηχάνου, καὶ ἔπεται χρυσῇ φοῦντα Μεσσηνίας δεσποίνης, καὶ προβάλλει γούνα λευκὴ Σμυρναϊκῆς πρεσβυτίδος, καὶ ὑψοῦται λογχίζων τὸν ἀέρα σίφνιος σκούφος παρθενατικῆς λευκότητος, καὶ ὑπέροχος πάντων πυργοῦται ἐρυθρὰ φέσα ὑδραϊκή.

Ὅλα ταῦτα συστρέφονται, συνωθοῦνται, συσχετίζονται καὶ συμμίσγυνται ἐν ἀπείρῳ ποικιλίᾳ συμπλεγμάτων καὶ συνδυασμῶν, ὡς τὰ ἐπ' ἀπειρον παραλλασσόμενα σχεδιάσματα τοῦ καλειδοσκοπίου. Καὶ ὑπάρχουσι πολλὰ τμήματα, ἐν οἷς ὑπερέχει ἐκ τῶν χρωμάτων τὸ κίτρινον, διότι συμμαχοῦσιν ἐκεῖ τὰ καλεμκεριὰ τῶν χωρικῶν καὶ τὰ νησιώτικα τσεμπέρια, ἀλλ' ὀριστικῶς καὶ καθ' ὅλην τὴν ἑκτασιν ἡ ὑπεροχὴ μένει εἰς τὸ ἐρυθρὸν χρῶμα ἀποτελούμενον ἐκ παντοδαπῶν φεσίων. Ἀπὸ τοῦ ὕψους δὲ τοῦ ἐξώστου ἡ πλατεία τῆς ἀγορᾶς καὶ αἱ παρ' αὐτὴν ὁδοὶ, κεκαλυμμένα ἀπὸ ἄκρου ἕως ἄκρου ὑπὸ τοῦ πλήθους αὐτοῦ, φαίνονται ὡς περιοχὴ γλοεροῦ λειμῶνος, ἐφ' οὗ ἀνθοῦσι πυκνὰ καὶ πολύχρωμα τῆς ἀνοίξεως ἄνθη, μετὰ τῶν ὁποίων διακρίνονται πλείονα τὰ χρυσάνθεμα καὶ ἔτι πλείονες αἱ χαροπαὶ παπαροῦναι.

* *

Ἐπὶ τέλους ἀντηχοῦσιν ὡς δοῦποι πελωρίου τυμπάνου αἱ ἐκπυρσοκροτήσεις τῶν δημῶδων ἐκείνων μικρῶν πυροβόλων τῶν γνωστῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα *μάσκουλα*.— Δι' ὅσους δὲν τὰ εἰδὼν ποτε σημειῶ ὅτι ταῦτα εἶνε σιδηροὶ σωλῆνες πλατύστομοι καὶ οὐχὶ πολὺ μακροὶ, οἵτινες πληροῦνται πυρίτιδος, τίθενται ὀρθοὶ καὶ εἰς γραμμὴν κατὰ γῆς, ἐκπυρσοκροτοῦσι δὲ ἀναφλεγόμενοι διὰ τῆς αἰχμῆς μακροῦ πεφυρακτωμένου σιδήρου, ὅπερ προσεγγίζει τις εἰς τὰς ἐπὶ τούτῳ μικρὰς ἐν τῷ πυθμένι αὐτῶν ὀπὰς.— Αἱ ἐκπυρσοκροτήσεις αὗται, πρὸς ἃς ἀποκρίνονται τὰ τηλεβόλα τοῦ παρὰ τὸν λιμένα ἡγυροβολημένου ἐλληνικοῦ πολεμικοῦ σκάφους, ἀγγέλλουσι τὴν ἀπὸ τοῦ ναοῦ ἐξοδὸν τῆς λιτανείας. Παρέρχεται ὅμως μία σχεδὸν ὥρα ἵνα φθάσῃ ἡ πομπὴ εἰς τὴν ἀγορὰν, μία ὥρα προσδοκίας, καθ' ἣν ἡ ἐν ταῖς ὁδοῖς συγκοινωνία ἔχει διακοπὴν πλέον ὀριστικῶς. Καὶ ἵνα μὴ νομίσῃ τις τοῦτο ὑπερβολὴν, ἀρκεῖ νὰ μάθῃ ὅτι οἱ παριστάμενοι θεαταὶ καὶ ἀκολουθοὶ τῆς λιτανείας, οἱ διὰ 39 ὄλων ἀτμοπλοίων κομισθέντες ἐκεῖ, ὑπερβαίνουναι τὰς πέντε καὶ εἴκοσι χιλιάδας!

Ἡ πομπὴ προβάλλει ἡρέμα ἀπὸ τῆς πλαγίας ὁδοῦ, ἡγεῖται δ' αὐτῆς ἀνακρούουσα εὐρωπαϊκὴν μελωδίαν ἡ ἐξ Ἀθηνῶν ἀποσταλεῖσα στρατιωτικὴ μουσική. Ἐπονται τὰ ἐξαπτέρυγα, οἱ ἱεροὶ φανοὶ, οἱ ψάλται, οἱ ἱερεῖς, καὶ τέλος ἡ εἰκὼν φερομένη ὑπὸ τινος πρεσβυτέρου καὶ περιεστοιχισμένη ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου, τῶν ἀρχῶν τῆς νήσου καὶ τῶν ἐπιτρόπων τοῦ ναοῦ. Ὡς τιμητικὴ φρουρὰ συνοδεύει αὐτὴν ἐνωμοτία στρατιωτῶν τοῦ μηχανικοῦ καὶ τινες χωροφύλακες ἀνοίγοντες δίοδον ἐντὸς τοῦ πλήθους. Καὶ ἐνῶ διέρχεται δὲν βλέπει τις ἄλλο ἢ κεφαλὰς ἀποκαλυπτομένας, εὐλαβῶς προσκλινούσας, καὶ χεῖρας, αἵτινες ποιοῦσι τάχιστα καὶ κατ' ἐπανόληψιν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ.

**

Μόλις ἐπανῆλθεν ἡ λιτανεία εἰς τὸν ναὸν καὶ εὐθὺς ἄρχεται ἡ ἀραιώσις τοῦ πλήθους. Ἄνθρωποι κρατοῦντες κώδωνας ἀνὰ χεῖρας περιέρχονται τὰς ὁδοὺς κρούοντες θορυβῶδῶς αὐτοὺς, ὡς ἐπιστάται σχολείων καλοῦντες τοὺς μαθητὰς εἰς τὰ μαθήματα. Εἶνε δ' οὗτοι κήρυκες, οἵτινες διακόπτοντες ἐνίοτε τὴν κωδωνοκρουσίαν ἀγγέλλουσι διὰ βραγχνῆς φωνῆς ὅτι μετ' ὀλίγον θὰ φύγῃ τὸ δεῖνα ἀτμόπλοιον διὰ τοὺς ἐξῆς λιμένας.

Πολλοὶ δὲ εἶνε οἱ σπεύδοντες ν' ἀπέλθωσιν ἡδὴ εἰς τὰ ἴδια, ἀφοῦ ἐξεπλήρωσαν τὸν εὐσεβῆ αὐτῶν σκοπὸν· καὶ ἄρχονται πάλιν αἱ παρελάσεις τῶν βαστάζων, αἱ μετὰ τῶν λεμβούχων ἔριδες, οἱ πρὸς γνωρίμους ἀποχαιρετισμοὶ καὶ ὅλα τὰ ἀτελεύτητα ἐκεῖνα ἐπεισόδια τῆς ἐπιβί-

βάσεως. Καὶ εἶνε τόσοι οἱ σπεύδοντες οὗτοι ταξιειδιῶται, ὥστε μετ' οὐ πολὺ τὰ ἀτμόπλοια πάντα πληροῦνται καὶ οὐδὲ δέχονται πλέον ἄλλους ἐπιβάτας· ἀναγκάζονται δὲ τινες μετὰ μικρὸν θαλάσσιον περίπατον ἐπὶ τῆς λέμβου νὰ ἐπανέλθωσι πάλιν εἰς τὴν ξηρὰν ὑφιστάμενοι τοὺς κόπους καὶ δευτέρας ἀποβιβάσεως.

**

Οἱ ἀπομένοντες πανηγυρισταὶ, γνήσιοι ἀπόγονοι τῶν ἐν Δήλῳ συνεργομένων τὸ πάλαι Ἑλληνῶν, παραδιδόνται ἤδη εἰς ἐκδηλώσεις θορυβώδους εὐθυμίας. Ἀπὸ τῶν μαγειρειῶν, τῶν καφενειῶν καὶ τῶν καπηλείων ἀκούονται μελωδικαὶ φωναὶ *βιολίων* καὶ *λαγούτων* καὶ ᾄσματα μέχρις ὠρυγῆς ἀνερχόμενα καὶ πόδες ἐν ὀρχήσει κροτοῦντες ἐπὶ τοῦ δαπέδου. Καὶ ἀνὰ τὰς ὁδοὺς δὲ περιφέρουσι τοὺς εὐθύμους αὐτῶν ἤχους ὀργανέττα, ἅτινα συνοδεύοντα συνήθως καὶ ὑπὸ τινος κρούοντος *ντέγι*. Ἐνίοτε οἱ παῖκται τοῦ *ντεγροῦ* διακρίνονται διὰ τὴν ἀληθῶς παροφθαλμιστικὴν αὐτῶν ἐπιτηδεύτητά, θαυμάζω δὲ πρὸ πάντων ὑψηλὸν τινα καὶ ξηρότατον ἀνατολίτην κρούοντα ἐρρυθμῶς τὸ τεταμένον δέρμα οὐ μόνον διὰ τῶν δακτύλων καὶ τῆς παλάμης, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἀγκώνων ἔτι καὶ τῶν γονάτων καὶ τῶν πτερῶν καὶ διὰ τοῦ μετώπου καὶ διὰ τῆς ῥινός, ἐπὶ τῶν ὁπῶν ἐναλλάξ καὶ δι' ὑπερφυσικῶν κινήσεων ἀνατινάσσει καὶ συγκρατεῖ ἐπὶ στιγμὴν ταλαντευόμενον καὶ ἀντηχοῦν τὸ μονότονον ἐκεῖνο μουσικὸν ὄργανον, τὸ ἀναδίδον πάντοτε ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ξηρὸν ἤχον, ἐνούμενον μετὰ τοῦ ὀξέος κροταλισμοῦ τῶν ἐν τῇ στεφάνῃ του προσηλωμένων μετὰλλων.

**

Βαρυνθεὶς τὸν ἀνὰ τὰς ὁδοὺς συνεχῆ περίπατον, εἰσέρχομαι ἐντὸς καφενειῶν ἐνοικιασθέντος κατὰ τὴν πανήγυριν ὑπὸ σμυρναίου καφεπώλου. Ἡ ἐσωτερικὴ αὐτοῦ διακόσμησις εἶνε λιτοτάτη ἀποτελουμένη ἔκ τινων τραπεζίων, ξυλίνων ἐδωλίων καὶ τριακοντάδος καθεκλῶν. Μόνον δ' ἐπὶ τῶν τοίχων ἀνηρτημένοι δύο εὐμεγέθεις εἰκόνες ποικιλλοῦσί πως τὴν ἀπλότητα ταύτην προκαλοῦσαι εὐθὺς τὰ βλέμματα τῶν εἰσερχομένων. Ἀπεικονίζουσι δὲ, ὡς συνήθως, ἐθνικὰ θέματα, ἥτοι ἡ μὲν τὴν σύλληψιν τοῦ ἥρωος Διάκου, ἡ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Μάρκου Βότζαρη κατὰ τὰς ἀνορθογράφους ἐπιγραφὰς ἃς φέρουσι. Τόσῃν δὲ συμμετρίαν σχημάτων καὶ ἐκφραστικότητά χρωματισμῶν ἔχουσιν ἀμφότεραι, ὥστε μόνῃ ἡ θεὰ αὐτῶν ἀποδεικνύει ὅτι ὁ ζωγραφίσας ταύτας θὰ ἐ χρημάτισεν, ἂν ὅχι χρωματιστὴς τοίχων, ἀλλὰ τοῦλάχιστον καθαριστὴς ὑποδημάτων. Ὅποια βεβήλωσις τῶν ὠραιότερων σελίδων τῆς ἱστορίας μας! . .

Τὸ καφενεῖον εἶνε πλήρες ἀνθρώπων, ὧν οἱ πλεῖστοι φαίνονται εὐποροὶ ἀνατολιῖται, παρὰ-κείμεναι δ' ἐν τινὶ τραπέζῃ καὶ δύο ἢ τρεῖς με-λανόφθαλμοι σμυρναῖται ἀναμασσῶσαι συνεχῶς μαστίχην κατὰ τὴν ἀηδὴ ἐκείνην συνήθειαν, τῇν προσεγγίζουσιν τὰς γυναῖκας πρὸς τὰς αἰ-γας.

Οἱ ἄνδρες ῥοφῶσι μακαρίως *καργιλέν*, καὶ μόνον ἐπὶ μιᾷ τραπέζῃ φαίνεται ἀποστίλβων ἐντὸς ποτηρίων ὁ ἐρυθρὸς οἶνος τῆς Τήνου, θαυ-μάσιος διὰ τὸ ἄρωμα αὐτοῦ, βαρύνων ὅμως τὸν νοῦν ὡς οἰνόπνευμα. Περὶ τὴν τραπέζαν ταύτην κάθηνται δέκα ἄνθρωποι, ἐν οἷς δύο μουσικοὶ, ὁ μὲν *βιολιντζής* ὁ δὲ *λαγούτιερης* ἀνακρούοντες ἀνατολικὴν μελωδίαν. Ἐξομολογοῦμαι τὴν μου-σικὴν μου ἀμαθίαν, οὐδενὸς μουσικοῦ συνθέτου τὴν ἁρμονικὴν γλῶσσαν ἐννοῶ καὶ αἰσθάνομαι τόσον, ὅσον τὰς ἡδυπαθεῖς, τὰς μαλθακάς ἐκεί-νας ἀνατολικὰς μελωδίας, αἵτινες μονοτόνως κε-λαρύζουσιν ἐπὶ τῶν γλυκυτάτων φωνῶν τῆς ἔκ-της καὶ ἐβδόμης θέσεως τοῦ βιολίου, φαίνονται ὡς ὑποδηλοῦσαι ὅλα τὰ ἀπόρρητα τῶν Ἀσιατικῶν σεραγίων: τοὺς ἐρωτικούς στεναγμούς, τὰ γλυκύ-τατα σορμπέτια, τὰ περιπαθῆ δάκρυα, τὰς εὐώ-δεις καπνιστοσύριγγας καὶ τὰ μεθυστικὰ φιλήματα τῶν Οὐρί. Καὶ μάλιστα ὅταν ὁ ἐμπειρικός καλλι-τέχνης, ὁ *βιολιντζής* αὐτὸς, σύρων τὸ τόξον ἐπὶ τῶν χορδῶν ἐν ἀμιμήτῳ τέχνῃ, οἶονεὶ ἀδιασπά-στως κεκολλημένον ἐπ' αὐτῶν καὶ ἀνακινῶν ἐν τρομῳδαί κινήσει τοὺς δακτύλους ἀναδίδει ἡ-χους ὑποτρέμοντας ὡς φθόγγους ὑπερτάτου πά-θους, αἰσθάνομαι αὐτοῦς δίκην ὀξύτατων αἰχ-μῶν εἰσχωροῦντας ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ μεταδίδον-τας ἐκεῖ ἰσχυρὸν τὸ ῥίγημα τῆς συγκινήσεως καὶ τῆς μέθης. . .

* *

— Πατέξ με τώρα καὶ μιὰ ἐλληνικὴ μάρς ! Ὑπέλαβεν αἰφνης πρεσβύτης ἱλαρὰν ἔχων τὴν μορφὴν, φέρων δ' ἔνδυμα νησιώτου.

Οἱ μουσικοὶ τότε ἐχόρδισαν τὰ ὄργανα καὶ ἔκρουσαν τὸ δημοφιλὲς ἐμβατήριον : « ὦ λυγὴ-ρὸν καὶ κοπτερὸν σπαθί μου ! » Μόλις δ' ἀντή-χησαν οἱ πρῶτοι γοργοὶ φθόγγοι τοῦ ἐνθουσιώ-δους ἐκείνου πολεμικοῦ ἄσματος, αἱ μορφαὶ τῶν παρακαθημένων αἰφνης ἐκαλύφθησαν ὑπὸ τοῦ ἐρυθθήματος, ὅπερ φέρεται ἐπὶ τῶν παρειῶν ὁ ἀναφλεγόμενος ἐνθουσιασμός, οἱ ὀφθαλμοὶ ἐσπιν-θηροβόλησαν, καὶ ἄνευ συνεννοήσεώς τινος, ἀλλ' αὐθορμήτως ἤρξαντο ψάλλοντες οἱ πλεῖστοι τοὺς γνωστοὺς στίχους τοῦ ἄσματος τοῦ Κοκ-κινάκη. Καὶ ἐνῶ ἔψαλλον, πολλῶν οἱ ὀφθαλμοὶ ἐδάκρυον, ἐνῶ ἄλλοι ἐν τῇ θέρμῃ τοῦ ἐνθουσι-ασμοῦ συνέκρουον τὰ ποτήρια καὶ ἔρριπτον χαρ-τονομίσματα καὶ τάλλα πρὸς τοὺς μουσικούς. Ὅταν δὲ τὸ ἄσμα ἐτελείωσε, πάντες, ὥσεὶ ἀ-δελφωθέντες ἐκ τῶν κοινῶν αἰσθημάτων, ἄτινα

κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτοῦ ἡσθάνθησαν, ἤτένι-ζον ἤδη ἀλλήλους μετ' οἰκειότητος καὶ συνη-νούτο περὶ τὴν εὐρεῖαν κυκλικὴν τράπεζαν, ἀ-ποδεχόμενοι ποτήριον οἴνου ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ γέροντος προσφέροντος πρὸς πάντας μετὰ τῆς ἐξῆς φράσεως :

— Ἐλάτε νὰ πιήτε γιὰ τὴν πατρίδα· ὅλοι ἀδέρφια, ὅλοι Ἕλληνες εἴμαστε !

Ἀποῦ δὲ ἔπιον οἱ πλεῖστοι, ὁ γέρον ἐπ' ἀνέ-λαβε πάλιν διὰ φωνῆς συγκεκινημένης :

— Αἱ παιδιὰ, ὅσιν σήμερα ἀναστήθηκε ἡ Ἑλλάδα ἀπ' τῆ σκλαβιᾶ, ἀνήμερα τοῦ Εὐαγ-γελισμοῦ εὐλόγησ' ὁ Γερμανὸς τῇ σημαίᾳ κι' ὠρμισθῆκανε ὅλοι νὰ 'λευτερωθοῦνε ἢ νὰ σκο-τωθοῦν. . . ἢ ἀλλίω ὠρμισθῆκαμε· γιὰτ' ἤμουν κα' ἐγὼ ἐκεῖ τότες. Αἱ παιδιὰ, ἐμεῖς ὅπως μπο-ρέσαμε 'κόναμε τὴν ἀρχή, 'ς ἐσᾶς μένει νὰ τε-λειώσετε τὴ δουλειά, νὰ δοκιμάσουνε μιὰ μέρα λευτεριά καὶ τὰ 'δικὰ μας νησιὰ κα' οἱ 'δικοί σας τόποι ! Ζήτω ἡ Ἑλλάδα μας !

Ὁ ἐνθουσιασμός ἐκορυφώθη. Μετὰ τὰ ἐμ-βατήρια, ἤλθεν ὁ ὕμνος τῆς ἐλευθερίας καὶ τέ-λος τὰ κλέφτικα τραγούδια, πρὸς τὸν ἦχον τῶν ὁποίων καὶ ἐχόρευσάν τινες, καθ' ὅσον ἐπέτρε-πεν ὁ χώρος τοῦ καφενεῖου. Καὶ ἐνῶ ἡ ἡμέρα ἔκλινεν ἤδη πρὸ πολλοῦ, ἐγὼ ἔμενον ἔτι καθη-λωμένος ἐν τῇ γωνίᾳ μου θεατῆς τοῦ ἐν ἀδελ-φικῇ ὁμονοίᾳ ἐορτάζοντος δούλου Ἑλληνισμοῦ ἐπὶ ἐλευθερίας ἑλληνικῆς γῆς καὶ ἐσκαπτόμενη ὁ-ποῖον ἐθνικὸν χαρακτῆρα ἡ δύνατο νὰ προσλάβῃ ἡ θρησκευτικὴ αὐτῇ πανήγυρις, ἂν οἱ διέπον-τες τὰ τῆς πολιτείας περιέβαλλον αὐτὴν δι' ὅ-λης τῆς λαμπρότητος, ἧς εἶνε ἀξία ἡ μόνη αὕτη ἀληθῶς πανελληνίως ἐορτή. Πάντες οἱ μετέχοντες αὐτῆς δισμύριοι καὶ τρισμύριοι πα-νηγυρισταί, ὧν πολλοὶ προσέρχονται ἐξ ἀπωτάτων μερῶν τῆς Ἑλλάδος, ἀναπνέοντες ἐπ' ὀλίγον τὸν ἀέρα τῆς ἐλευθερίας, σκιαζόμενοι ὑπὸ τὰς πτυ-χὰς τῶν ἐλληνικῶν σημαίων, θαμβούμενοι ἐκ τῆς λάμπειας τῶν λογχῶν τοῦ ἑλληνικοῦ στρα-τοῦ, ἀκροώμενοι ἔτι τῶν λόγων καταλλήλων ῥητόρων δηλούντων τὴν σημασίαν τῆς ἐορτῆς, θὰ διεσπεύοντο εἶτα ἀνὰ τὴν Ἀνατολὴν ὡς τόσοι κήρυκες ἀληθοῦς ἑλληνικοῦ φρονήματος, μεταδίδοντες ἀπανταχοῦ τὴν φλόγα τῆς φιλο-πατρίας.

[Ἐπταὶ τὸ τέλος]

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ.

Καὶ τὰ πάθη δὲν εἶνε κατ' ἀρχάς, πλὴν μικροὶ σπινθήρες. Ὅταν ὁ λόγος τὰ κυβερνᾷ, γίνονται φῶς, τὸ ὅποῖον λάμπει εἰς ὅλας τὰς πράξεις τοῦ νέου, καὶ διαδίδεται εἰς ὅλην τοὺ τὴν πατρίδα. Ὅταν ἀφθῶσι νὰ φέρωνται χω-ρὶς χαλινῶν, ἀνάπτουν πυρκαϊὰν ὀλέθριον, τὴν ὁ-ποίαν νὰ σβέσῃ ἄλλο τι πλέον δὲν δύναται πα-ρὰ τὰς ποινὰς τῶν νόμων.